

'In de schaduw van Rembrandt', een voorstelling over Geertje Dircx, de tweede geliefde van de schilder. Van en door Julika Marijn

tekst: Marije de Jong

'Overtuigend, meeslepend. Ontroerend eerbetoon'. Zowel pers als publiek waren dit voorjaar onder de indruk van In de schaduw van Rembrandt. Op [datum] in [theater], aanvang: [tijd]

De hele wereld kent Rembrandt als de machtige zeventiende-eeuwse schilder. Maar minder bekend is dat hij die macht soms ook ernstig misbruikte. Geertje Dircx was jarenlang zijn minnares en voedde zijn zoon Titus op. Totdat Hendrickje Stoffels in Rembrandts leven kwam en Geertje moest verdwijnen. Theatremaker Julika Marijn kroop in haar huid en maakte onder regie van Diederik van Vleuten een intrigerende en ontroerende solovoorstelling.

Waarom moest deze voorstelling er komen?

“Ik wilde Geertje Dircx, Rembrandts tweede vrouw, een stem geven. Want veel mensen kennen dit bizarre verhaal niet. Aanvankelijk kende ik het ook niet, terwijl ik nota bene jarenlang tegenover het Rembrandthuis op de theaterschool zat. Ik had bijna zicht op de plek waar Geertje zeven jaar het bed met Rembrandt deelde en zijn zoon opvoedde. Haar geschiedenis raakte me. Onze grote schilder uit de 17^e eeuw heeft haar, samen met het mannenbolwerk en de kerk, monddood willen maken.

Ze is in de vele Rembrandt-biografieën dikwijls afgeschilderd als hysterica, als hoer. Als ze überhaupt al genoemd werd, want ze is ook voor een deel gewoon uit de geschiedenis gewist. Gecanceld zou je kunnen zeggen. Waarschijnlijk doordat met dit verhaal een grote schaduwkant van Rembrandt naar voren komt. En daar zit niet iedereen op te wachten, want Rembrandt zit in ons DNA, iedere Nederlander kent hem. Hij was natuurlijk een briljant schilder, daar doe ik niets aan af, maar het is goed dat dit verhaal ook verteld wordt. Om een completer beeld te krijgen van onze nationale trots.”

Wat trekt je zo in het verhaal van deze tweede vrouw van Rembrandt?

“Geertje is een vrouw die voor zichzelf opkomt. Die zich verzet als ze aan de kant wordt gezet en vals wordt beschuldigd. Voor mijn voorstellingen kies ik vaak voor vrouwen die hun eigen weg zoeken en vinden, zoals Lady Di, Helene Kröller-Müller en ETTY Hillesum. Geertje past goed in dat rijtje. Maar Geertje is voor mij niet alleen slachtoffer, ze is ook een held uit de 17^e eeuw. Ze was enorm daadkrachtig en had de moed om het op te nemen tegen de grote schilder. Dat was zeer uitzonderlijk voor die tijd.”

Wat kunnen toeschouwers verwachten van de voorstelling?

“Ik trek het publiek mee de boeiende Gouden Eeuw in, in het verhaal van Geertje en Rembrandt. Soms stap ik als verteller even uit het verhaal om een brug te leggen naar nu. Ik sta in een geweldig decor met prachtige visuals van Rembrandts schilderijen. Want Geertje heeft veel van zijn meesterwerken zien ontstaan, zoals bijvoorbeeld *De Nachtwacht*. De voorstelling is dus tegelijkertijd ook een hommage aan zijn genie.”

Is het een verhaal met eigen interpretatie of echt gebaseerd op historische bronnen?

“Ik kwam op het idee van deze voortelling door de historische roman van Simone van der Vlugt: *Schilderslief*. Simone heeft zich daarvoor grondig in alle historische documenten verdiept. Natuurlijk heb ik ook mijn eigen research gedaan.

Er zijn een aantal bronnen waaruit we Geertjes levensverhaal een beetje kunnen destilleren. Zo weten we dat ze ongeveer 31 was toen ze bij Rembrandt in huis kwam, waarschijnlijk vlak voor de dood van zijn vrouw Saskia in 1642. Titus was toen een baby. Dat ze een relatie hadden blijkt uit haar testament waarin zij als een soort bevestiging van hun liefdesrelatie de sieraden in bruikleen kreeg die van Saskia waren geweest. Die sieraden spelen een sleutelrol in het verhaal. Toen Hendrickje Stoffels bij Rembrandt kwam werken en een relatie met hem kreeg, is er een smerig spel gespeeld om Geertje weg te krijgen.

Het karakter van Geertje heb ik voor de voorstelling zelf nadere invulling gegeven. Want heel veel over haar persoonlijkheid weten we niet. Zo laat ik haar bijvoorbeeld een aantal mooie en toepasselijke 17e-eeuwse liedjes zingen. Dat zie ik als artistieke vrijheid. Geen idee natuurlijk of ze in het echt goed kon zingen, maar het leek me een mooi idee én ik wilde graag zingen in de voorstelling. De muziek uit die tijd is niet zo bekend maar prachtig.”

Voel je verwantschap met Geertje?

“De voorstelling is naast het verhaal over Geertje ook een verhaal over de positie van de vrouw, toen en nu. Als ongetrouwde vrouw was je destijds helemaal nergens. Het zou kunnen dat Geertje meer kans gemaakt had als ze een kind van Rembrandt had gekregen. We weten het simpelweg niet. Ik heb zelf een relatie, maar ben niet getrouwd en heb geen kinderen. Misschien raakte haar verhaal me daardoor des te meer.

Geertje is als ongetrouwde kinderloze vrouw enorm kwetsbaar. Het lijkt me afschuwelijk om in een systeem te leven dat volkomen wordt gedomineerd door mannen en waarbij de kerk er graag een schepje bovenop doet om je monddood te maken.

Anno nu zijn er nog steeds landen, neem Afghanistan of Iran, waar je als vrouw nog steeds niks anders mag dan een zedig wezen zijn, je mond houden en bij je kinderen zitten. Door Geertjes verhaal realiseerde ik me ook weer wat een weg we als vrouwen in het westen hebben afgelegd.”

Credits:

Tekst en spel: Julika Marijn

Regie: Diederik van Vleuten

Decor Bartel Meyburg

Kostuum: Dorien de Jonge

Visuals: Hessel Stuit

Muzikaal advies: Leoni Jansen

Techniek: Coen Jongsma

Foto affiche: Carla van de Puttelaar

Met dank aan: Simone van der Vlugt